

ORKESTRA PROVALARINDA ZAMAN FAKTÖRÜ

Ömer YÖNDEM*

ÖZET

Bu makalede orkestra provalarında zamanın doğru kullanılması ve etkileri üzerinde durulmuştur. Zamanın doğru kullanılması, farklı iş kollarında önemli görülmektedir. Özellikle verimliliğin artırılmasında zaman faktörü, diğer faktörler arasında öne çıkmaktadır. Orkestralar bir müzik eserini seslendirmek amacıyla bir araya gelen büyük çalgı topluluklarıdır. Bu topluluğun verimli bir şekilde çalışması ve olumlu sonuçlar elde etmesi diğer faktörlerin yanında zamanın doğru kullanılmasına da bağlıdır. Orkestra provalarında zamanın doğru kullanılması performansı olumlu yönde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Orkestra, Orkestra Provaları, Zaman Faktörü

THE TIME FACTOR PLAYING ROLE IN ORCHESTRAL REHEARSALS

ABSTRACT

This article stays on the subjects like what kind of role plays the time factor during the orchestral rehearsals and which are the results of it. It is well known that using the time right is very important in many different working areas also. Orchestras are big musical instrumental groups, which aim is to perform a musical piece together. The time factor plays a very important and determinative role

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Edirne

especially in rising the productivity of the working prosses. The productivity of the working prosses as so as the positive results with all of other factors, depends very much on using the time right. Using the time rightly, during the orchestral rehearsals positively influence the stage performance.

Keywords: Orchestra, Orchestral Rehearsals, The Time Factor

GİRİŞ

Zaman ve doğru kullanılması, gündelik hayatta olduğu kadar, çalışma hayatında verimliliğin olumlu yönde gelişmesini sağlayan önemli bir faktördür. Özellikle kolektif çalışma prensiplerinin yer aldığı tüm iş kollarında, üretimin maksimum düzeye çıkabilmesi, zamanın doğru kullanılmasıyla paralellik göstermektedir. Yapılan işlerde doğru zamanlamaya, zamanın çalışma psikolojisine uygun olarak kullanılmasına ve çalışma saatlerinin verimliliğin en üst düzeyde bulunduğu zaman dilimlerine göre planlanmasına, tüm çalışma kollarında dikkat edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, zamanın kötü kullanılması, verimliliği, performansı ve çalışma psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Zaman ve doğru kullanılması, kolektif bir çalışma grubu olarak ele alabileceğimiz orkestralarda, performans kalitesini doğrudan etkilemektedir. 20 ile 120 kişi arasında değişen kadrolara sahip orkestralar, önceden belirlenmiş gün ve saatlerde çalışmak durumundadırlar. Bu provalarda çalışılan eserlerin mükemmel performansa erişebilmeleri için dikkat edilmesi gereken faktörlerin başında zaman gelmektedir.

Orkestra üyelerinin görsel, işitsel ve bilişsel yönden kapasitelerinin en üst düzeyde olduğu saatlerde provalara başlamak, performans kalitesini arttırabildiği gibi, zamanın doğru kullanılmasını da sağlamaktadır. Orkestralarda kaliteli bir performansın sergilenebilmesi, bilgi, yetenek ve tecrübeye dayalı bir disiplin anlayışını zorunlu kılmaktadır.

Orkestra şefi, bu disiplini sağlayarak prova düzenini kendi anlayışına göre oluşturmaktadır. Prova düzeninin sağlanmasında öne çıkan en önemli faktör zaman ve doğru kullanılmasıdır. Profesyonel orkestralarda yazılı kurallar bütünü şeklinde bir yönetmelikle belirlenen prova gün ve saatleri, en iyi performansın alınabileceği zaman dilimlerine göre belirlenmektedir. Orkestra şefleri kendilerine sunulan bu zaman dilimlerini en verimli şekilde kullanmak durumundadırlar. Kısıtlı zaman içerisinde programda yer alan eserleri orkestraya çalıştırmak, orkestra şefine zamanı disiplinli kullanmak ilkesini kazandırmaktadır. Her orkestra şefinin bu ilke doğrultusunda kendine özgü geliştirdiği metotlar bulunmaktadır.

“ Prova saatleri kısıtlı ve pahalı olduğundan, orkestra şefinin mümkün olabilen bu saatleri en iyi şekilde değerlendirebilmesi bir kaide halini almıştır. Ayrıca, bir orkestra şefi günlük programı düzenlerken, prova saatlerinin tümünü kullandığında her eserin gerektiği kadar hazırlanabileceğine emin olmalıdır.”
Rudolf (1966).

Çalışılacak eserlerin sırasını teknik zorluklara göre şekillendirmek, zamanı doğru kullanmak açısından önemli görülmektedir. Bununla birlikte, provalar dışında orkestra üyelerinin bireysel ve grup çalışmaları, provalarda teknik zorlukları kolaylıkla aşabilmeyi ve böylece zaman tasarrufunu sağlamaktadır.

PROVA SAATLERİNİN ZAMANLAMASI

Yapılan nöro-psikolojik araştırmalar, insan algılamasının gün içinde en yüksek düzeyde olduğu zaman dilimini, sabah saatleri olarak göstermektedir. İyi bir uykunun ardından dinlenmiş bir şekilde güne başlayan insan beyni, vücuda yeni bilgiler ve beceriler alma konusunda uyarılar göndermektedir. Bu zaman diliminde beyin işitsel, görsel ve bilişsel yönden yüksek bir algılama kapasitesine ulaşabilmektedir. İnsan doğasındaki nöro-psikolojik durum, algılama yönünden

doğru kullanıldığında verimliliğin arttığı görülmektedir. Dolayısıyla sabah saatleri, provaların başlaması açısından en ideal zaman dilimleri olarak görülmektedir.

“Sabah zihni açıktır insanın; her şeyi daha kolaymış ve daha çabukmuş gibi görür. Provalar için en elverişli saat budur.” Munch (1990).

Programın yoğunluğu ve teknik zorluklar göz önüne alındığında, prova başlama saatlerinin ideal şekli, sabah 09:00 ile 10:00 arasında olabilmektedir. Günün öğleden sonraki bölümünün genellikle orkestra üyelerinin bireysel ve grup çalışmalarına ayrılması sıkça rastlanan ideal bir uygulamadır. Ancak orkestra şefinin gerekli görmesi durumunda, öğleden sonra da orkestra provası konmaktadır. Bununla birlikte öğleden sonra yapılan provalar, sabah zaman dilimine oranla, algılama ve performans açısından düşük düzeyde olabilmektedir.

Kurumsallaşmış orkestralar, prova saatleri ve zamanın kullanılması yönünden belirli kurallar ve yaptırımlarla yönetilmektedirler. Bunun yanı sıra bu orkestralara konuk sanatçı olarak gelen orkestra şefleri de aynı kurallara uymaktadırlar. Dolayısıyla orkestra şefleri çalışmalarını, önceden belirlenmiş zaman dilimlerine göre yürütmektedirler.

“Denilir ki müzik direktörü yani orkestra şefi, hiçbir şey değilse bile zamanı en iyi kullanması gereken şahıstır.” Rudolf (1966).

PROVALAR VE ZAMANLAMA

Provaya yukarıda sözü edilen saatlerde başlanması, mutlak bir zaman disiplini gerektirmektedir. Bu disiplinin sağlanması, orkestra şefi, başkemancı ve grup şeflerinin sorumluluğunda yürütülmektedir. Orkestra şefinin belirlediği ya da yönetmeliklerce belirlenen saatte provanın başlaması, prova düzeni ve disiplini açısından çok önemli görülmektedir.

Bununla birlikte, çalışılacak eserler üzerinde önceden teknik çalışmaların yapılması, provada orkestrayı çalıştırma prensiplerinin önceden belirlenmesi, teknik zorlukların aşılmasının çalışılması ve eserlerin çalışma sırasının önceden tespit edilmesi, orkestra şefinin zamanı doğru kullanmak adına yapması gereken ön çalışmalardır. Bu çalışmaları yapan orkestra şefi, prova başlangıcında orkestraya eser sırası ve isteklerini kısaca ve anlaşılır bir şekilde aktarabilmelidir. Çalışma sırasında zamanın doğru kullanılması, orkestra şefini tutumuyla paralellik göstermektedir. Orkestra şefinin gereksiz açıklamalardan kaçınarak doğru yerlerde kısa, net ve anlaşılır müdahaleler yapması ve orkestranın bunları doğru anlayabilmesi, zaman açısından önemli kazanımlar getirmektedir.

“Provalarda zamanı iyi kullanmak önemlidir. Şef, provada orkestraya uzun uzun nutuklar çekmemelidir. Çünkü kısa zamanda üstün bir performans beklenmektedir.” Demaree, Moses (1995)

Provalar sırasında sıklıkla karşılaşılan ve maddi hatalar diyebileceğimiz nota materyalleri üzerindeki yanlışlıklar, çalgıların pozisyon ve yay şekillerini belirten farklı işaretler ile bunların düzeltilmesi, zaman disiplinini bozan yaklaşımlardır. Bu türden engeller, prova öncesinde çözümlendiğinde, zaman açısından sorun ortadan kalkmaktadır.

“Eğer orkestra üyelerine bütün işaretleri önceden konulmuş partiler dağıtılsa, provada çok zaman kazanırsınız.” Schuricht (1963)

PERFORMANS VE ZAMANLAMA

Tüm algıların açık olduğu ve fiziksel kapasitenin üst seviyede bulunduğu zaman diliminde yapılan provalardan görece daha iyi performanslar elde edildiği görülebilmektedir. Ayrıca provalarda zamanın doğru kullanılmasıyla da performans kalitesi artmaktadır. Gereksiz uygulamalar, konuşmalar ve teknik sorunlar zamanın boşa gitmesini sağlamaktadır. Teknik açıdan zor pasajların seslendirilmesinde, doğru eleştiriler ve zamanında müdahaleler ile partiyonun istediği teknik beceriyi zaman

kaybetmeden gösterebilme yetisi, zaman-performans kavramlarının eşgüdüm içinde bulunduğunu göstermektedir.

Programda yer alan eserlerin teknik zorluklarının orkestra tarafından kolaylıkla ve zaman kaybetmeden aşılabilmesi, orkestra şefinin bilgi, yetenek ve tecrübesine bağlıdır. Bu durumda her orkestra şefi kendine özgü yaklaşımlar gösterebilmektedir. Zamanı doğru kullanarak çalgıları gruplara ayırmak ve bu gruplar üzerinde kısa çalışmalar yapmak önde gelen çalışma şekillerindedir.

Provalarda çalışmak kadar dinlenmek de önemlidir. Orkestra şefinin, orkestranın algılamasının dağılmaya ve veriminin düşmeye başladığı durumlarda iyi bir zamanlamayla ara vererek orkestranın dinlenmesini sağlaması, doğru bir uygulama olarak görülmektedir.

Bununla birlikte orkestranın performans kalitesi tek başına zaman faktörüne bağlı bulunmamaktadır. Ancak zaman, iyi değerlendirildiğinde performansı olumlu yönde etkileyen öğelerin başında gelmektedir.

SONUÇ

Kolektif bir çalışma grubu olarak görebileceğimiz orkestralar, seslendirdikleri eserin en iyi performansa ulaşması için birçok prova yapmaktadırlar. Bu provaların verimli geçmesi ve performansın olumlu yönde geliştirilmesi pek çok faktöre bağlıdır. Bu faktörlerin başında, zaman ve zamanın doğru kullanılması gelmektedir. Zamanın doğru kullanılmasıyla performansın olumlu yönde gelişmesi arasında paralellikler bulunmaktadır. Zamanın kötü kullanıldığı ve provaların doğru zamanlamalarla yapılmadığı durumlarda performans kalitesi olumsuz yönde etkilenmektedir.

KAYNAKÇA

DEMAREE, Rudolph-MOSES,Don, (1995), The Complete Conductor, New Jersey: Prentice Hall.

HUNSBERGER, Deer, (1992), The Art of Conducting, New York: McGraw Hill,.

KHAN, Emil, (1980), Elementi Dirijirovaniya, Leningrad: Muzika Pub.,.

MUNCH, Charles, (1990), Ben Bir Orkestra Şefiyim, Çev.Üner Birkan, İstanbul: Afa Yayıncılık

RANDEL, Don Michael, (1969), The New Harvard Dictionary of Music, Harvard College Pub.

RUDOLF, Max, (1966), Orkestra Yönetme Tekniği, İstanbul: Orkestra Dergisi Sayı:45

SCHURICHT, Carl (1963), Genç Orkestra Şefine Mektup, İstanbul: Opus Dergisi Sayı:8